

INTERFAOL METODLARNI QO‘LLASH ORQALI BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Ganjayeva Maftuna Hakim qizi- UrDU Ta‘lim va tarbiyaviy ishlar nazariyasi va metodikasi (boshlang‘ich ta‘lim) mutaxassisligi 2-kurs magistri

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang‘ich ta‘limda daars samaradorligini oshirishda interfaol metodlardan foydalanish masalasi haqida so‘z yuritiladi. Unda 4-sinflarda bahor fasli bilan bo‘g‘liq asarlarni o‘qish darslarida turli interfaol metodlarni qo‘llash ko‘rsatib beriladi.

Kalit so‘zlar. Boshlang‘ich ta‘lim, o‘qish darsi, interfaol metod, “Dumaloq stol”, “Ruchka stol o‘rtasida”, “Aqliy hujum”, “Aql charxi”.

Аннотация. В данной статье рассматривается вопрос использования интерактивных методов для повышения эффективности занятий в начальных классах. Показано использование различных интерактивных методов на уроках чтения произведений, связанных с весенним периодом в 4 классе.

Ключевые слова. Начальное обучение, урок чтения, интерактивный метод, «Круглый стол», «Ручка посреди стола», «Мозговой штурм», «Колесо разума».

Annotation. This article discusses the issue of using interactive methods to increase the effectiveness of classes in primary education. It shows the use of various interactive methods in the lessons of reading works related to the spring season in the 4th grade.

Key words. Elementary education, reading lesson, interactive method, "Round table", "Pen in the middle of the table", "Brainstorming", "Wheel of mind".

Hozirgi davrda respublikamizda ta‘lim sohasida amalga oshiriladigan islohotlarning asosiy maqsadi ta‘lim sifati va samaradorligini oshirish, unga innovatsiya va yangiliklarni joriy etishdir. Shu o‘rinda ta‘lim sifatini yaxshilash, o‘quvchilarning intellektual faolligini oshirish bugungi kunda ham pedagogikaning, ham metodikaning bosh vazifasi hisoblanadi.

Intellektual faollikni oshirishda interfaol usullardan foydalanish yaxshi samara beradi. Interfaol usullar esa (interaktion – inglizcha “aro, o‘zaro”, ast – “harakat” ma’nosini anglatadigan so‘zlardan iborat) o‘zaro harakat yoki hamkorfik asosidagi harakatni bildiradi. Bunday usullarni qo‘llash ta‘lim samaradorligi va ta’sirchanligini oshiradi, o‘quvchilarning o‘qish motivlarini o‘stiradi.

Boshlang‘ich ta’limda interfaol usullarning turli-tuman ko‘rinishlaridan samarali foydalanish mumkin. Ularning 4-sinf o‘qish darslarida qo‘llaniladigan ayrimlari xususida to‘xtalamiz.

“Dumaloq stol” metodi

Topshiriq yozib qo‘yilgan qog‘oz varag‘i davra bo‘ylab aylantiriladi. Har bir o‘quvchi o‘zining javob variantini yozib qo‘ygach, varaqni boshqa o‘quvchiga uzatadi. Keyin muhokama bo‘ladi: noto‘g‘ri javoblar o‘chiriladi, to‘g‘ri javoblarning soniga qarab o‘quvchining bilimlariga baho beriladi. Bu metodni faqat yozma shaklda emas, balki og‘zaki shaklda ham qo‘llash mumkin.

Bu metodni 4-sinfda “Zumrad bahor” bo‘limi materiallarini o‘rganishda qo‘llaganda berilishi mumkin bo‘lgan topshiriqlarga misollar:

- Bahor fasli boshqa fasllardan qanday farqlanadi?
- Bahor fasli bilan bog‘liq qanday asarlar bilan tanishgansiz?
- Bahor faslida qanday bayramlar nishonlanadi?
- Bahor fasli bilan bo‘g‘liq maqol va topishmoqlarni ko‘rsating.

Shuni esda tutish kerakki, yaxshi qo‘yilgan savol, bu - javobning yarmisini o‘zida jo etgan savoldir.

“Ruchka stol o‘rtasida” metodi

Butun guruhga topshiriq beriladi (masalan, Quadrat Hikmatning “Bahor” she’rini ifodali o‘qish yo‘li belgilansin). Har bir o‘quvchi javob variantini bir varaq qog‘ozga yozib, uni qo‘shnisiga beradi, o‘z ruchkasini esa stolning o‘rtasiga surib qo‘yadi.

Bu metod bir qancha afzalliklarga ega. Jumladan,

- o‘qituvchi mashg‘ulotga kirn tayyor, kirn tayyor emasligini ko‘rib turadi;
- mashg‘ulotga tayyorlanmagan o‘quvchi og‘zaki muhokama paytida ko‘rib chiqilayotgan mavzu yuzasidan anchagina foydali bilimlar olishi mumkin;
- bu guruhda olib boriladigan ish bo‘lib, o‘quvchilar intizomini mustahkamlaydi va ularni jipslashtiradi, chunki o‘z varianti ustida juda uzoq o‘ylab o‘tiradigan o‘quvchi butun guruhga ajratilgan vaqtni sarflaydi. Shuningdek, o‘quvchi mashg‘ulotga tayyor bo‘lmasa, bunda ham u guruhga pand beradi, chunki guruh uning uchun ishlashi kerak bo‘ladi;
- o‘quvchilar o‘z javoblarini ikki marta: yozma ish paytida va og‘zaki muhokama vaqtida tahlil qilib borishadi.

Bunday usullarning barchasida ham o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi hamkorlik, o‘quvchining ta’lim jarayonidagi faol harakati ko‘zda tutiladi. Masalan, biror-bir mavzuni o‘rgatishda uni modellashtirish qismida o‘qituvchi o‘quvchilarga modelni namoyish qilish oldida “Aqliy qujum” metodidan foydalanishi mumkin. Ya’ni o‘quvchilar qo‘yilgan muammoni qanday tushunishlari va ko‘nikmani qanday egallashlari mumkinligi ulardan so‘ralib, fikrlari umumlashtiriladi. Bunda o‘quvchilar fikri mutlaqo tanqid qilinmaydi.

Amaliy boshqaruv qismida o'qituvchi “Hamrohingga o'rgat” metodidan foydalanishi mumkin. Bu metod darsni optimal tashkil etishga imkoniyat yaratib, o'quvchilarning o'z faoliyatini tanqidiy nazorat qilish va xatolarni bartaraf etishga o'rgatadi. Uni qo'llash quyidagicha:

- Sinf birinchi va ikkinchi hamkor qismlarga bo'linadi.
- Darsni o'tish modelidan foydalanib, birinchi hamkor ikkinchisiga, ikkinchi hamkor esa birinchisiga modeldagi qismlarni o'rgatadi.

O'qituvchi xohlovchilarga ta'lim metodlari vositasida model qismlarini avval tushuntiradi, keyin ko'rsatadi. O'quvchilar o'qituvchi aytgan va ko'rsatganlarini takrorlaydilar va bajaradilar.

O'qituvchi sinfni nazorat qilish uchun o'ziga ixtiyoriy ikki nafar hamkorni tanlaydi. O'qituvchi o'z hamkorlariga modelni bosqichma-bosqich bajartirib ko'radi. Tushunmaganlarini tushunib o'rganishlariga yordam beradi.

O'qituvchi sinfdagi hamkorlarga birinchi qismni bir-birlariga o'rgatishlari va bajarishlarini aytadi. Ularni ishlarini nazorat qilib, kamchiliklarni bartaraf etishga yordamlashadi. Shundan keyingina navbatdagi bosqichga o'tiladi. O'qituvchining hamkorlari esa sinfni nazorat qilishda o'qituvchiga yordamlashadilar.

Bu ish usuli modelning boshqa qismlarini ham bajarishda davom etadi. Bu o'quvchilarni bir-biriga va o'ziga talabchan bo'lishga, xatolarni o'z vaqtida bartaraf etishga, ishni tanqidiy baholay bilishga o'rgatadi.

“Aql charxi” metodida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi, nutqi ravonlashadi, tez va to'g'ri javob berish malakasi shakllanadi. Bu o'yinda ikki yoki uchta o'quvchidan iborat guruhchalar ishtirok etadi. Birinchi o'quvchi mavzuga doir atamalardan birini aytadi. Ikkinchi o'quvchi birinchi o'quvchi aytgan atamani qaytaradi va o'zi ham bitta atama aytadi. Uchinchi o'quvchi avvalgi ikkita atamani qaytaradi va bitta atama qo'shib aytadi. Yana birinchi o'quvchiga navbat keladi, u ham avvalgi uchta atamani qaytaradi va o'zi bitta atama qo'shib aytadi. Qaysi o'quvchi adashib ketsa yoki aytilgan atamalarni qaytarib aytsa, o'yindan chiqadi. Shu tariqa o'quvchilar guruhi davom etadi o'yinni tashkil etishda maqsad aniq bo'lishi va o'quvchilarning qaysi bilim, ko'nikma va malakalarni egallashlariga e'tibor qaratilishi muhim.

Xulosa qilib aytganda, interfaol metodlardan boshlang'ich ta'limda o'rinli foydalanish darsning samaradorligini ta'minlovchi omil bo'ladi. Shuningdek, ular o'quvchilarning mantiqiy tafakkur qila olish salohiyati, aqliy rivojlanishi, dunyoqarashi, kommunikativ savodxonligi va o'z-o'zini anglash salohiyatini shakllantirishga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Boshlang‘ich ta‘lim konsepsiyasi// Boshlang‘ich ta‘lim, 1998, 6-son.
2. Uzviylashtirilgan Davlat ta‘lim standarti va o‘quv dasturi.- Toshkent, 2017.
3. Azizxo‘jayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti, 2006.
4. Matchonov S., Shojalilov A. va b. O‘qish kitobi. 4-sinf uchun darslik.- Toshkent: “Yangiyul Poligraph Service”, 2020.